

Sporazumevanje v tujih jezikih

Datum: oktober 2008

Neva Šečerov

ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO

Zgled celostnega pristopa pri zgodnjem učenju tujega jezika v Italiji

TRAUTE TAESCHNER: Metoda "Čarobne učiteljice" ali učenje jezika s pomočjo domišljajske zgodbe (vrtec, od 1. do 3.r. osnovne oz. t.i. *primarne šole*)

Teoretična izhodišča

Zgodnejše učenje tujega jezika je ukrep, s katerim vse več evropskih držav zagotavlja boljše jezikovno znanje svojih državljanov. V kulturno in etnično raznoliki združeni Evropi se bo evropski državljan namreč lahko uspešno uveljavljal le, če bo obvladal več jezikov skupnosti in jezikov sosedov. Že Bela knjiga Evropske skupnosti o izobraževanju (1994) posveča posebno pozornost razvijanju zmožnosti in znanj materinščine ter drugih evropskih jezikov in predpostavlja, da bo poleg svojega vsak državljan obvladoval še dva jezika skupnosti. Da bi bil ta cilj uresničljiv, priporoča pričetek učenja jezikov v predšolskem obdobju. Podobno so cilji na tem področju opredeljeni tudi v najnovejših dokumentih Unije, zlasti v Delovnem programu o ciljih za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja, ki sta ga Odbor za izobraževanje in Komisija sprejela 14. februarja 2002. Zgodnejšemu učenju jezikov posebno pozornost namenja tudi vmesno poročilo posebne delovne skupine za uresničevanje konkretnih ciljev.

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov v obdobju 2007-2013, razvojne prioritete: Razvoj človeških virov in vseživljenjsko učenje; prednostne usmeritve: Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Iz vseh navedenih dokumentov je razvidno, da je zgodnejše učenje ukrep, ki lahko najbolj učinkovito prispeva k povečanju in izboljšanju komunikacije v lastnem jeziku in v drugih jezikih, seveda pa je za zgodnejše učenje in poučevanje treba razviti ustrezne pristope. V ta namen je italijanska Univerza La Sapienza v Rimu že leta 1992 pričela projekt uvajanja zgodnjega učenja tujega jezika v predšolskem obdobju. Temelje metode, ki je nastala v okviru evropskega projekta Socrates Lingua D in Lingua A, je postavila prof. Traute Taeschner, redna prof. katedre za psihologijo Univerze La Sapienza, Rim, skupaj s strokovnjaki in praktiki različnih evropskih držav (Nemčija, Danska, Portugalska, Španija, Nizozemska, Francija in Švedska). V projekt se je vključila tudi mreža italijanskih vrtcev in osnovnih šol.

Namen projekta je opredelitev metode za zgodnje učenje tujega jezika in priprava gradiva za otroke in učitelje. Didaktični komplet vsebuje: delovni zvezek za učenca, priročnik za učitelja, avdio in videokaseto. Izšel je v angleščini, nemščini, italijanščini, francoščini, portugalščini, španščini, danščini in nizozemščini. V nastajanju je tudi učno gradivo v slovenščini, ki ga poskusno uvaja Osnovna šola Elvire Vatovec Strunjan (Osnovna šola z enakovrednim izobrazbenim standardom: za gluhe in naglušne, za govorne motnje). Pri otrocih s pomanjkljivostmi v določenih zmožnostih celostni pristop, ki ga uvaja metoda, prispeva k lažjemu usvajanju jezikovnih vsebin in razvijanju jezikovnih spretnosti in sposobnosti.

Cilj projekta je razvijanje otrokovih jezikovnih, kognitivnih in socialnih zmožnosti, kot jih predvideva 4. člen Bele knjige Evropske skupnosti.

Didaktično gradivo projekta

Dogodivščine Hocusa in Lotusa

Metoda *Čarobna učiteljica* temelji na zbirki 18 domišljijskih zgodb z naslovom *Dogodivščine Hocusa in Lotusa*, ki so plod dolgoletnih izkušenj 40 učiteljev praktikov iz različnih krajev Evrope.

Glavna junaka sta pravljичni osebi: Hocus "dinokrok" - deček (pravljično bitje, dinozaver in obenem krokodil) in Lotus, "dinokrok" - deklica. Junaka se v različnih življenjskih situacijah soočata s podobnimi problemi, kot se otroci, katerim zgodbe so namenjene. Njune

dogodivščine, ki ponazarjajo izkustveni svet otroka od 5 do 8 let, so izjemno domiselne in privlačne. Pravljični osebi uvajata otroka v učenje tujega jezika in ga spremljata na tej poti. Pri "reševanju" vsakodnevnih problemov spodbujata otrokovo radovednost in vedoželjnost.

Inovativna metoda projekta

Temelji na izhodiščih sodobne psiholingvistike. Didaktični model predvideva učenje tujega jezika s pomočjo domišljajske zgodbe, ki otroka prevzame in ga motivira za delo. Teoretični metode *Čarobne učiteljice* izhajajo iz predpostavke, da otroci dojemajo jezik nezavedno in celostno. Učitelj zato posreduje učne vsebine s celostnim pristopom: z besedo, gibom, ritmom, glasbo, sliko.

V treh letih trajanja projekta učenec obravnava, podoživlja in povzema vsebino 18 zgodb o dogodivščinah Hocusa in Lotusa. Vsaka zgodba je samostojna didaktična enota oz. t.im. *format*¹ (Bruner 1975) didaktične metode, ki jo opredeljujejo učni cilji. Učna enota vsebuje natančna didaktična navodila za učitelja (prepis besedila, scenarij za izvajanje dramatizacije, jezikovne strukture).

Učitelj si obleče majico s simboloma Hocusa in Lotusa (s tem dejanjem postane "čaroben" in govori izključno v tujem jeziku) ter uprizori domišljajsko zgodbo.

Otrok sprejema pripoved v različnih oblikah: kot govorjeno, ritmizirano, dramsko in ekranizirano besedilo. S pomočjo nebesednih ponazoril (gib, slika, glasba) razbere globalno sporočilo besedila. Za učiteljem ponavlja posamezne besede in besedne zveze in jih ponazarja z gibi in mimiko obraza. Usvojeno besedišče utrjuje s pomočjo različnih zaznavnih poti (zvok, slika, gib). Več različic iste zgodbe preprečuje pomnjenje brez razumevanja oz. učenje na pamet, različne zaznavne poti pa zagotavljajo uspešno usvajanje učne snovi pri različnih tipih učencev. Pri celostnem sprejemanju besedil si učenec lažje priključuje v spomin povedi in preprosta enogovorna besedila.

Pri tvorjenju dvogovornega besedila učenec igra obe vlogi. Na tej razvojni stopnji otrok še ne potrebuje sogovorca, saj se z lahkoto vživlja v vloge različnih oseb. Metoda zato ne predvideva delitev učencev v dvojice ali skupine. Vodenje dialoga je zahtevna dejavnost. Za otroka je bolj preprosto in hkrati bolj naravno, če govorna dejanja izvaja sam s seboj. V vlogo posamezne osebe se vživlja s ponazoritvijo simbola ali določenega značilnega giba (na primer dogovorjeni položaj rok).

¹ "format" po Brunerju ponazarja otrokovo dnevno rutino, komunikacijski kontekst, v okviru katerega se odvijajo govorna dejanja med učencem in učiteljem

Učitelj se torej lahko izogne zapletom, ki jih povzroča delitev v dvojice ali skupine. S tem lažje obvladuje tudi večje število otrok.

Učitelj prekine z metodo, ko opazi, da so učenci utrujeni (sleče majico s simboloma Hocusa in Lotusa) in nadaljuje s poukom, kjer je prisotna tudi materinščina.

Potek metode Čarobne učiteljice

Učitelj napove vstop v domišljijски svet Hocusovih in Lotusovih dogodivščin. Razloži pravila igre in otrokom pove, da se bodo pogovarjali izključno v tujem jeziku. Učenci se postavijo v krog. Otroci in učiteljica si oblečejo majico s simboli Hocusa in Lotusa, kar ponazarja začetek “čarovnije” z metodo *Čarobne učiteljice*.

- 1. korak:** Učitelj pripoveduje zgodbo s pomočjo nebesednih spremljevalcev. Učenci pozorno poslušajo in sledijo učiteljevim gibom.
- 2. korak:** Učenec ponovno posluša/gleda učiteljevo predstavitev. Za učiteljem ponavlja posamezne besede in besedne zveze, jih ponazarja z mimiko in gibi in jih pomni. To dejavnost učitelj ponavlja, dokler jo učenci želijo izvajati. Večina otrok že v tej fazi razbere globalno sporočilo besedila.
- 3. korak:** Učenec posluša ritmizirano različico zgodbe (avdiokaseta). Z učiteljevo pomočjo povzema vsebino zgodbe. Pri tem si pomaga z nebesednimi spremljevalci besedila. Utrjuje posamezne besede in besedne zveze.
- 4. korak:** Ob glasbi, ki ga ne spremlja besedilo, učenec sledi učiteljevim gibom in poje. S tem utrjuje usvojene učne vsebine.
- 5. korak:** Po ogledu videokasete ob sliki (brez zvoka) ponovno z besedo, gibi in mimiko obraza povzema posamezne dele zgodbe. Primerja svojo različico z originalom (videokaseta).
- 6. korak:** Z reševanjem posameznih nalog v delovnem zvezku dokazuje razumevanje vsebine zgodbe. Učitelj preverja stopnjo uresničitve opredeljenih ciljev.
- 7. korak:** Učitelj in otroci si slečejo majico, s tem ponazorijo zaključek metode. “Čarovnije” je torej konec in učenci se zopet lahko izražajo v materinščini. Povedo, kaj jim je bilo všeč in kaj bi spremenili.

Rezultati projekta: Izkušnje v Evropi

Evropske države spremljajo uvajanje metode že vrsto let. Objavljeni so tudi rezultati spremljanja, ki so zelo pozitivni. Uspeh je presenetil celo avtorje metode.

Ob zaključku triletnega obdobja uvajanja projekta so raziskave pokazale, da tudi manj motivirani otroci razumejo globalno sporočilo zgodbic, poimenujejo osebe in dejanja. Vsaka učna enota

obsega približno 73 novih besed v tujem jeziku. Ob zaključku triletnega obdobja (zadnje leto vrtca in prva dva razreda osnovne šole) učenci lahko usvojijo tudi 600 besed in besednih zvez v tujem jeziku (če k enotam prištejemo še navodila za izvajanje dejavnosti pri pouku). Pri tem je potrebno poudariti, da učenec usvojene besede in besedne zveze vselej uporabi v konkretnem govornem položaju, tako da govorno dejanje tudi ponazori. Morebitne vrzeli v razumevanju govorjenega in dramatiziranega besedila zapolnjuje ritmizirano (avdiokaseta) in ekranizirano besedilo (risanka).

Nadarjeni učenci pa s pomočjo nebesednih ponazoril (gib, glasba, slika) povzemajo in preoblikujejo zgodbo ali prevzemajo pobudo v razgovoru z učiteljem v okviru obravnavane učne enote. Pri tem uporabljajo usvojene besede in besedne zveze ter jih na ustrezen način umeščajo v govorni kontekst.

Poleg jezikovnih zmožnosti učenci razvijajo motivacijo za učenje tujega jezika in pozitiven odnos do drugačnosti.

-
- BAUMGARTNERE., DE VESCOVIA., (1996) *Come e perché nelle favole raccontate dai bambini*, Ripatransone (AP): Sestante.
 - BRUNER J.S., (1975) "From communication to language. A psychological perspective", in *Cognition*, 3:255-287.
 - BRUNER J.S., (1992) *La ricerca del significato*. Torino, Bollati Boringhieri.
 - BRUNER J.S., GOODNOW J.J., (1956). *A study of thinking*, New York, Wiley&Sons.
 - ČOK, L. 1999. Zgodnja večjezičnost in izobraževanje. *Annales- Analiza istrske in mediteranske študije*, Separat, ZRS Koper [str.111-126].
 - ČOK, L., J. SKELA, B. KOGOJ, C. RAZDEVŠEK-PUČKO. 1999. *Učenje in poučevanje tujega jezika*. Koper/Ljubljana: ZRS/PeF, [str. 64-66].
 - HELBIG C., SCHENKEL W., (1969) *Woerterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Verben*, VEB Bibliographisches Institut, Leipzig.
 - NOLDUS L.P.J.J., TRIENES R.J.H., HENDRIXEN A.H.M., JANSEN H. & JANSEN R.J. (2000) The Observer Video Pro: New Software for the collection management and presentation of time structured data from videotapes and digital media file. *Behavior research methods, instruments & computer*, 32(1), 197-206.
 - RAUSCHER F.H., KRAUSS R.M., CHENY.; (1996) "Gesture, speech and lexical access: the role of lexical movements in speech production" in *American Psychological Society*, 7:226-231.
 - ŠEČEROV NEVA (2004): Zbornik simpozija (prispevek), ZRSŠ
 - SCHIFFUER L., (1980) *Interaktiver Fremdsprachenunterricht*, Stuttgart, Ernst Klett Verlag.
 - TAESCHNER T., (1983) *The sun is feminine*. Springer Verlag, Heidelberg.
 - TAESCHNER T., (1991) *A developmental psycholinguistic approach to second language teaching*, Norwood, New Jersey, Ablex Publishing Corporation.
 - **TAESCHNER. T., (2002) *Insegnante magica*. Borla. Roma**
 - TESNIÈRE L., (1953) *Esquisse d'une syntaxe structurale*, Librairie Klincksieck, Paris.
 - TREVARTHEN C., (1993) "The function of emotions in early infant communication and development" in *New perspectives in Early Communicative development*
 - VYGOTSKY L.S. (1956) *Thinking and speech*, APN, RSFSR, Moscow
 - WEINBERG M.K., TRONIK E.Z., (1994) "Beyond the face: an empirical study of infant affective configurations of facial, vocal, gestural and regulatory behaviors" in *Child Development*, 65, 1503-1505.

